PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
CEZARY BANASIŃSKI

Delegatura w Lublinie
20-079 Lublin, ul. Dolna 3-go Maja 5
Tel. (0-81) 532-35-31, 532-54-48,
Fax (0-81) 532-08-26
E-mail: lublin@uokik.gov.pl

Lublin, dnia 31 sierpnia 2004 r.

RLU – 61 – 4/04/PZ

Decyzja RLU Nr 31/2004

I. Na podstawie art. 23c ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2003 r. Nr 86 poz. 804 ze zm.) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. z 2002 r. Nr 18 poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania administracyjnego wszczętego z urzędu,

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działania „AiP" Sp. z o.o. z siedzibą w L., polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} Kodeksu postępowania cywilnego, poprzez stosowanie w warunkach umowy następujących zapisów:

I. Postanowienie § 1 Ogólnych Warunków Umowy „(...) Realizując przedmiot niniejszej Umowy strony postanawiają, że (...) Klient przyjmuje na siebie zobowiązania wynikające dla niego z niniejszej Umowy i Ogólnych Warunków Umowy."
II. Postanowienie § 4 pkt 3 Ogólnych Warunków Umowy „Klient, który nie otrzymał przydziału ma prawo wnioskować o zmianę zestawu z niższego na wyższy (nigdy odwrotnie)"
III. Postanowienie § 9 pkt 8 Ogólnych Warunków Umowy „Klientowi, który uzyskał przydział przez ofertę, a który zrezygnował z oferowanych rat lub nie przedstawił w ciągu trzydziestu dni zabezpieczeń, które są wymagane dla zabezpieczenia wierzytelności wobec grupy, przydział zostaje cofnięty z jednoczesnym odsunięciem go od przydziału w następnym przewidywanym terminie"

IV. Postanowienie § 15 pkt 3b) Ogólnych Warunków Umowy „W stosunku do Klienta, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, a który nie wpłaci dwóch rat miesięcznych Spółki może dokonać wykluczenia z programu. Klient otrzyma, zwrot wpłaconych rat podstawowych, bez waloryzacji i opłat administracyjnych, z potrąceniem 10% wartości wybranego przez Klienta zestawu kwotowego. Kwota pozostała po potrąceniu zostanie przelana na rachunek bankowy wskazany przez rezygnującego w terminie 30 dni od dokonania rozliczenia."

V. Postanowienie § 18 pkt 1 Ogólnych Warunków Umowy „W ciągu trzech miesięcy licząc od terminu zakończenia planu ratalnego Spółka dokona ostatecznej likwidacji grupy."

VI. Postanowienie § 18 pkt 3 Ogólnych Warunków Umowy „Jakiekolwiek zmniejszenie się funduszów wywołane przez zdarzenia nie przewidziane w niniejszej umowie, a niezależne od Spółki spowoduje, iż należności, o których mowa w pkt 2 regulowane będą proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Klienta."

VII. Postanowienie § 20 Ogólnych Warunków Umowy „1. Dla umożliwienia Spółce zrealizowania celu i przedmiotu niniejszej umowy, Klient przez jej zawarcie, przekazuje na rzecz Spółki pełnomocnictwo na okres formalnego działania programu, aż do ostatecznego rozliczenia. 2. Działając w granicach zakreślonych przez artykuł 101 Kodeksu Cywilnego Klient, mając na uwadze treść i czas trwania stosunku prawnego jaki strony zawiązują, zrzeka się możliwości odwołania pełnomocnictwa i czyni je nie wygasającym nawet po swojej śmierci."

VIII. Postanowienie § 22 Ogólnych Warunków Umowy „Strony zobowiązują się do polubownego rozstrzygania ewentualnych sporów. W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, sądem właściwym do rozstrzygnięcia, będzie sąd właściwy dla miejsca siedziby Spółki.",

co stanowi naruszenie art. 23 ust. 2 ww. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,

oraz nakazuje zaniechanie jej stosowania.

II. **Nakazuje się** „AiP" Sp. z o.o. z siedzibą w L. **publikację sentencji niniejszej decyzji**, na koszt ww. Spółki, w wydaniu piątkowym każdego z dzienników, w których publikowane były w okresie od powstania Spółki do dnia dzisiejszego ogłoszenia i reklamy Spółki, na drugiej stronie, drukiem o wymiarze czcionki nie mniejszym niż 5 mm, w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

W związku z prowadzonym badaniem wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorców w obrocie konsumenckim, Delegatura Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Lublinie otrzymała Ogólne Warunki Umowy stosowane przez „AiP" Sp. z o.o., zwaną dalej Spółką. Od dnia 4 sierpnia 2003 r. Spółka działała w tzw. systemie argentyńskim, zawierając do dnia 24 grudnia 2003 r. 789 umów.

W wyniku analizy Ogólnych Warunków Umowy zakwestionowano następujące ich zapisy:

I. Postanowienie § 1 Ogólnych Warunków Umowy „(...) Realizując przedmiot niniejszej Umowy strony postanawiają, że (...) Klient przyjmuje na siebie zobowiązania wynikające dla niego z niniejszej Umowy i Ogólnych Warunków Umowy."
II. Postanowienie § 4 pkt 3 Ogólnych Warunków Umowy „Klient, który nie otrzymał przydziału ma prawo wnioskować o zmianę zestawu z niższego na wyższy (nigdy odwrotnie)"
III. Postanowienie § 9 pkt 8 Ogólnych Warunków Umowy „Klientowi, który uzyskał przydział przez ofertę, a który zrezygnował z oferowanych rat lub nie przedstawił w ciągu trzydziestu dni zabezpieczeń, które są wymagane dla zabezpieczenia wierzytelności wobec grupy, przydział zostaje cofnięty z jednoczesnym odsunięciem go od przydziału w następnym przewidywanym terminie"
IV. Postanowienie § 15 pkt 3b) Ogólnych Warunków Umowy „W stosunku do Klienta, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, a który nie wpłaci dwóch rat miesięcznych Spółki może dokonać wykluczenia z programu. Klient otrzyma, zwrot wpłaconych rat podstawowych, bez waloryzacji i opłat administracyjnych, z potrąceniem 10% wartości wybranego przez Klienta zestawu kwotowego. Kwota pozostała po potrąceniu zostanie przelana na rachunek bankowy wskazany przez rezygnującego w terminie 30 dni od dokonania rozliczenia."
V. Postanowienie § 18 pkt 1 Ogólnych Warunków Umowy „W ciągu trzech miesięcy licząc od terminu zakończenia planu ratalnego Spółka dokona ostatecznej likwidacji grupy."
VI. Postanowienie § 18 pkt 3 Ogólnych Warunków Umowy „Jakiekolwiek zmniejszenie się funduszów wywołane przez zdarzenia nie przewidziane w niniejszej umowie, a niezależne od Spółki spowoduje, iż należności, o których mowa w pkt 2 regulowane będą proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Klienta."

VII. Postanowienie § 20 Ogólnych Warunków Umowy „1. Dla umożliwienia Spółce zrealizowania celu i przedmiotu niniejszej umowy, Klient przez jej zawarcie, przekazuje na rzecz Spółki pełnomocnictwo na okres formalnego działania programu, aż do ostatecznego rozliczenia. 2. Działając w granicach zakreślonych przez artykuł 101 Kodeksu Cywilnego Klient, mając na uwadze treść i czas trwania stosunku prawnego jaki strony zawiązują, zrzeka się możliwości odwołania pełnomocnictwa i czyni je nie wygasającym nawet po swojej śmierci."

VIII. Postanowienie § 22 Ogólnych Warunków Umowy „Strony zobowiązują się do polubownego rozstrzygania ewentualnych sporów. W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, sądem właściwym do rozstrzygnięcia, będzie sąd właściwy dla miejsca siedziby Spółki."

W opinii Prezesa Urzędu powyższe zapisy były tożsame treściowo z klauzulami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, w związku z czym postanowieniem z dnia 21 stycznia 2004 r. wszczęto wobec Spółki postępowanie w sprawie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowić mogło naruszenie art. 23a ust. 1 i ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Przedsiębiorcę wezwano do ustosunkowania się do zarzutów oraz do przedstawienia dowodów na poparcie swoich twierdzeń. Poinformowano także Spółkę o prawie wglądu do materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, przysługującym stronie na każdym etapie postępowania.

W piśmie z dnia 7 lutego 2004 r. Spółka przedstawiła swoje stanowisko w sprawie, kwestionując zarzuty Prezesa Urzędu.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił i zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 23a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Dla uznania działania przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów opisaną w powołanym wyżej przepisie niezbędne jest, aby wystąpiły łącznie następujące przesłanki:

- stosowanie przez przedsiębiorcę wzorca umowy,
- uznanie za niedozwolone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów określonych postanowień wzorca umowy,

- wpisanie postanowień uznanych za niedozwolone do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Wzorzec umowy to doktrynalne określenie wszelkich jednostronnie przygotowanych z góry przed zawarciem umowy, gotowych klauzul umów w postaci warunków umów, ich wzorów, regulaminów itp. (*E. Łętowska*, Prawo umów konsumenckich, C.H. Beck 2002, s. 292). Za taki należy uznać stosowane przez Spółkę warunki umowy, które stanowią zbiór klauzul opracowanych przez nią jednostronnie przed zawarciem umowy, bez współudziału kontrahentów, którzy nie mają możliwości negocjowania i modyfikacji treści zaproponowanych im przez Spółkę zapisów. Na taki tryb wskazuje klauzula umieszczona na drukach Ogólnych Warunkach Umowy, pod którą składają podpisy konsumenci zawierający ze Spółką umowę: „Oświadczam, że otrzymałem i zapoznałem się z powyższymi Ogólnymi Warunkami Umowy i je akceptuję".

Posługiwanie się przez przedsiębiorcę jednostronnie przezeń ustalonym wzorcem umowy może prowadzić do zachwiania równowagi stron stosunku prawnego, jaki powstaje wskutek zawarcia umowy z wykorzystaniem wzorca. Brak możliwości oddziaływania konsumenta na treść postanowień wzorca umowy ogranicza swobodę oceny przez niego sytuacji i ułożenia stosunku prawnego wedle uznania konsumenta, co prowadzić może do nierównomiernego – na niekorzyść konsumenta – rozłożenia uprawnień i obowiązków stron umowy.

Z tych względów wzorce umowne w polskim systemie prawnym mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej, której dokonuje się niezależnie od tego, czy dany wzorzec umowy był, czy też nie był zastosowany w konkretnej umowie, i która może obejmować zarówno cały wzorzec, jak i jego fragment. Kontrola abstrakcyjna dokonywana jest przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dawniej: Sąd Antymonopolowy), w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479^{36} – 479^{45} K.p.c.). Stosownie do treści art. 479^{45} K.p.c., postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone wyrokiem Sądu zostaje wpisane do prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Wedle art. 479^{43} K.p.c. od chwili wpisania postanowienia do Rejestru, prawomocny wyrok, na podstawie którego dokonano wpisu, ma skutek wobec osób trzecich. Zakaz stosowania w obrocie klauzul wpisanych do Rejestru dotyczy zatem wszystkich przedsiębiorców wykorzystujących wzorce umowne przy zawieraniu umów z konsumentami.

Z uwagi na rozszerzoną skuteczność wyroku w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, klauzula wpisana do Rejestru spełnia funkcję podobną do przepisów prawa. Oceniając zatem treść zapisów

wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorach umowy należy posługiwać się wykształconymi w praktyce orzeczniczej i nauce prawa regułami interpretacji prawniczej. Wobec tego, nie jest niezbędne, aby postanowienie wpisane do Rejestru było literalnie identyczne z postanowieniem z nim porównywanym. Do stwierdzenia, że przedsiębiorca stosuje we wzorcu umowy postanowienie uznane za niedozwolone konieczne jest ustalenie, iż treść kwestionowanego postanowienia jest tożsama z treścią klauzuli wpisanej do Rejestru, ustaloną na podstawie wykładni tejże klauzuli, wskazując na identyczny zamiar, czy skutek prawny.

Orzeczeniem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego z dnia 27 marca 2002 r. (sygn. akt XVII Amc 41/01) uznano za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści: „uczestnik przejmuje na siebie całość praw i zobowiązań wynikających z niniejszej umowy". Postanowienie to zostało wpisane do Rejestru dnia 15 października 2002 r. Wskazane w punkcie I.I niniejszej decyzji postanowienie § 1 Ogólnych Warunków Umowy stosowanych przez Spółkę „(...) Realizując przedmiot niniejszej Umowy strony postanawiają, że (...) Klient przyjmuje na siebie zobowiązania wynikające dla niego z niniejszej Umowy i Ogólnych Warunków Umowy" różni się literalnie od wskazanej wyżej klauzuli wpisanej do Rejestru. Należy jednak zauważyć, iż użyte w obydwu zapisach określenia są synonimiczne. Zarówno „klient" jak i „uczestnik" to osoby współtworzące konsorcjum – grupę wzajemnie finansujących się osób, które zawarły umowę z przedsiębiorcą będącym administratorem takiej grupy. Stosowane przez Spółkę Ogólne Warunki Umowy to wzorzec umowny, stanowiący integralną część zawieranej z konsumentem umowy. Stosowany przez Spółkę zapis jest treściowo tożsamy z postanowieniem wpisanym do Rejestru. Klauzule o takiej treści prowadzić mogą do sytuacji, w których obowiązki konsumenta kreowane są przez postanowienia, z którymi nie miał on możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy. Nie ma znaczenia to, że – co podkreśla Spółka w piśmie z dnia 7 lutego 2004 r. – zakwestionowany zapis zacytowany został fragmentarycznie. W świetle orzecznictwa Sądu należy bowiem zauważyć, iż nie ma przeszkód, aby za niedozwolone postanowienie umowne uznać wycinek zapisu wzorca umowy, o ile z treści takiego wycinka wypływa skutek kształtujący prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Za błędne należy uznać rozumowanie Spółki, wedle którego z zakwestionowanego zapisu „żadna ze stron nie może wywodzić konkretnych uprawnień czy obowiązków", z uwagi na jego ogólny charakter. Jednakże w obrocie konsumenckim, gdzie ta słabsza strona stosunku umownego – konsument – nie ma możliwości negocjowania treści wzorca umownego, tego rodzaju ogólne zapisy stanowią największe zagrożenie dla jego interesów, pozostawiając kontrahentowi konsumenta

rozległe pole do dowolnego, wiążącego interpretowania treści zawartej umowy.

Z kolei wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 27 czerwca 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 50/01) uznano za niedozwolone postanowienie umowne o treści: „Członek Grupy, który nie otrzymał przydziału Towaru może dokonać za zgodą InCo zmiany zestawu z niższego na wyższy (nie odwrotnie).” Postanowienie to zostało wpisane do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. Wskazane w punkcie I.II niniejszej decyzji postanowienie § 4 pkt 3 Ogólnych Warunków Umowy w brzmieniu: „Klient, który nie otrzymał przydziału ma prawo wnioskować o zmianę zestawu z niższego na wyższy (nigdy odwrotnie)” wywołuje taki sam skutek, jak postanowienie wpisane do Rejestru. Użyte w porównywanych klauzulach sformułowania „Członek Grupy” i „Klient” mają identyczne znaczenie – odnoszą się do uczestników konsorcjów administrowanych przez przedsiębiorców, którzy we wzorcach umownych stosują niedozwoloną klauzulę o takiej treści. Skutkiem stosowania zapisów o takiej treści jest ograniczenie możliwości decydowania przez konsumenta uczestniczącego w konsorcjum o sposobie wykorzystania wpłacanych przez niego środków pieniężnych. Ograniczenie możliwości zmiany zestawu kwotowego wyłącznie do zmiany „z niższego na wyższy” jest niekorzystne dla konsumenta, może bowiem prowadzić do wydłużenia okresu oczekiwania konsumenta na „przydział towaru”. Zwiększeniu ulegają także należności konsumenta, jakie konsument ponosi na rzecz organizatora konsorcjum tytułem tzw. „opłaty administracyjnej”, która pobierana jest w wysokości określonej procentowo w stosunku do „zestawu kwotowego” wybranego przez konsumenta. Ze stanowiskiem Prezesa Urzędu w tym przedmiocie nie zgadza się Spółka. Trudno jednak powiedzieć, na czym w opinii Spółki polegać ma dostosowanie do tego zapisu wszystkich zapisów ogólnych warunków umowy. Nawiasem mówiąc, przyjęcie takiego założenia mogłoby jednak mieć niebagatelne znaczenie dla oceny ważności zawartej z konsumentem umowy, w razie podniesienia przez tego ostatniego zarzutu stosowania klauzuli abuzywnej w indywidualnym sporze o roszczenia wynikające z zawartej umowy. Dość enigmatyczne i raczej bezpodstawne wydaje się także stwierdzenie „AiP”, iż gdyby konsument mógł żądać zmiany zestawu kwotowego z wyższego na niższy, mogłoby dochodzić do obchodzenia zapisów ogólnych warunków umowy.

Tym samym orzeczeniem z dnia 27 czerwca 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 50/01) Sąd uznał za niedozwolone postanowienie wzorca umowy o treści: „Członkowi Grupy, któremu przydzielono Towar poprzez deklarację, a który zrezygnował lub nie wpłacił w terminie kwoty wynikającej z zadeklarowanych rat kompletnych z uwzględnieniem art. 16 ust. 5 Przydział Towaru zostaje cofnięty z równoczesnym odsunięciem go od przydziału asygnat poprzez deklarację na kolejne trzy (3) miesiące.” Postanowienie powyższe wpisano do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. Postanowieniem o

takim samym skutku jest wskazany w punkcie I.III niniejszej decyzji zapis § 9 pkt 8 Ogólnych Warunków Umowy: „Klientowi, który uzyskał przydział przez ofertę, a który zrezygnował z oferowanych rat lub nie przedstawił w ciągu trzydziestu dni zabezpieczeń, które są wymagane dla zabezpieczenia wierzytelności wobec grupy, przydział zostaje cofnięty z jednoczesnym odsunięciem go od przydziału w następnym przewidywanym terminie." Ponownie zachodzi tożsamość znaczeń określeń użytych w obydwu sformułowaniach. Jak wskazano już powyżej, synonimiczne są określenia „klient" i „członek grupy". Identyczne znaczenie mają także określenia „przydział poprzez deklarację" i „przydział przez ofertę", przez co należy rozumieć zakup przez Spółkę towaru, lub też przyznanie srodków pieniężnych na zakup towaru konsumentowi, który zadeklaruje największą ilość rat do jednorazowej wpłaty. Porównywane zapisy, chociaż różne literalnie, prowadzą do takiego samego skutku. Przewidują zastosowanie wobec konsumenta, który zrezygnował z wpłaty zadeklarowanej ilości rat, represyjnej dolegliwości w postaci odsunięcia takiego konsumenta od przydziału produktu w następnym przewidywanym terminie. Nie można zgodzić się z poglądem Spółki, iż konieczność zastosowania tego rodzaju sankcji wobec konsumenta wynika z tego, iż swym postępowaniem naraża on na stratę innych uczestników programu. Niewpłacenie przez klienta zadeklarowanej ilości rat nie prowadzi bowiem do uszczuplenia zgromadzonych przez konsorcjum środków. W sytuacji rezygnacji z wpłaty zadeklarowanych rat przez klienta, który otrzymał przydział, logiczne wydaje się – w świetle przyjętych przez Spółkę zasad przydziału przez ofertę – przyznanie przydziału konsumentowi, który zaoferował wpłatę kolejnej największej ilości rat.

Także w orzeczeniu z dnia 27 czerwca 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 50/01) Sąd uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „W stosunku do Członka Grupy, któremu nie przydzielono jeszcze Towaru, a który nie wpłacił dwóch rat miesięcznych – InCo dokona wykluczenia z Grupy. Członek Grupy otrzyma zwrot wpłaconych rat podstawowych (bez waloryzacji i oprocentowania) w czasie likwidacji grupy, określonej w art. 19 po potrąceniu należnych InCo kosztów administracyjnych (zgodnie z art. 6 ust. 7 umowy), opłaty wstępnej, kosztów ubezpieczenia oraz jednej raty podstawowej". Postanowienie to zostało wpisane do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. Taki sam skutek, jak cytowane wyżej postanowienie, wywołuje stosowany przez Spółkę zapis § 15 pkt 3b) Ogólnych Warunków Umowy, wskazany w punkcie I.IV niniejszej decyzji: „W stosunku do Klienta, któremu nie przydzielono jeszcze produktu, a który nie wpłaci dwóch rat miesięcznych Spółki może dokonać wykluczenia z programu. Klient otrzyma, zwrot wpłaconych rat podstawowych, bez waloryzacji i opłat administracyjnych, z potrąceniem 10% wartości wybranego przez Klienta zestawu kwotowego. Kwota pozostała po potrąceniu zostanie przelana na rachunek bankowy wskazany przez rezygnującego w terminie

30 dni od dokonania rozliczenia.” Zapisy powyższe różnią się nieznacznie brzmieniem, prowadzą zaś do identycznego skutku, tj. wykluczenia z konsorcjum konsumenta w przypadku nieuiszczenia przez niego dwóch rat miesięcznych oraz zwrotu wpłat dokonanych przez konsumenta w okresie uczestnictwa w konsorcjum - w wysokości nominalnej, po potrąceniu części wpłat - dopiero po ostatecznym rozliczeniu grupy. Konsument, który zostaje wykluczony z konsorcjum, nie zna terminu zwrotu środków wpłaconych przez niego w związku z uczestnictwem w konsorcjum. Na nieuzasadnione i całkowicie oderwane od kosztów faktycznie ponoszonych przez organizatora konsorcjum należy uznać dokonywanie potrącenia 10% wartości zestawu kwotowego wybranego przez klienta. Szczególnie krzywdzi to tych konsumentów, którzy zostają wykluczeni z systemu w początkowej fazie jego funkcjonowania. Spółka podniosła, iż zakwestionowany zapis ma na celu wykluczenie z programu tzw. „martwych dusz”, czyli uczestników programu, którzy nie uczestniczą w przydziale zestawów kwotowych i nie podejmują żadnych działań poza podpisaniem wniosku i deklaracji. Niezrozumiałe jest jednak, dlaczego wykluczony z programu konsument ma być zmuszony do oczekiwania na zwrot wpłaconych przez niego środków aż do czasu rozliczenia konsorcjum, kiedy to otrzyma wpłaconą przez siebie kwotę bez waloryzacji i po nadmiernie wygórowanym potrąceniu.

Z kolei orzeczeniem z dnia 19 marca 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 21/02) Sąd uznał za niedozwolone postanowienie umowne o treści: „W ciągu trzech miesięcy licząc od terminu zakończenia planu ratalnego „InCo” dokona ostatecznej likwidacji grupy.” Postanowienie to zostało wpisane do Rejestru dnia 30 czerwca 2003 r. Identyczną treść ma stosowany przez Spółkę zapis § 18 pkt 1 Ogólnych Warunków Umowy, wskazany w punkcie I.V niniejszej decyzji: „W ciągu trzech miesięcy licząc od terminu zakończenia planu ratalnego Spółka dokona ostatecznej likwidacji grupy”. Porównywane klauzule odróżnia jedynie podmiot, którym jest – w obu przypadkach – przedsiębiorca organizujący i administrujący konsorcjum. Nie można zgodzić się z twierdzeniem Spółki, iż zapis ten zamieszczono w interesie klientów, albowiem wskazano w nim końcowy termin likwidacji grupy i tym samym ich uczestnictwa w programie. W chwili bowiem zawierania ze Spółką umowy konsumentowi nie jest znany termin zakończenia planu ratalnego.

Wspomnianym już wyżej orzeczeniem z dnia 27 czerwca 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 50/01) Sąd uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „Jakiekolwiek zmniejszenie się funduszu grupy, wywołane przez zdarzenia nie uwzględnione w tej umowie, a nie zależne od InCo, będzie obciążało proporcjonalnie Członków Grupy”. Postanowienie to wpisano do Rejestru dnia 14 sierpnia 2003 r. Stosowany przez „AiP” zapis § 18 pkt 3 Ogólnych Warunków Umowy „Jakiekolwiek zmniejszenie się funduszów wywołane przez zdarzenia nie przewidziane w niniejszej umowie, a

niezależne od Spółki spowoduje, iż należności, o których mowa w pkt 2 regulowane będą proporcjonalnie do wysokości wpłat każdego Klienta", wskazany w punkcie I.VI niniejszej decyzji, stanowi klauzulę o identycznej treści. Niezależnie od „kosmetycznych" różnic występujących między porównywanymi zapisami, prowadzą one do takich samych skutków, tj. ograniczenia odpowiedzialności względem konsumenta za nienależyte wykonanie zobowiązania, co jest sprzeczne z art. 385^3 pkt 2 Kodeksu cywilnego.

W orzeczeniu z dnia 27 marca 2002 r. (sygn. akt XVII Amc 41/01) Sąd uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „uczestnik składając swój podpis pod niniejszą umową udziela Financial Partners nieodwołalnego pełnomocnictwa do równoprawnego rozwiązywania przez Financial Partners spraw dotyczących uczestników, w tym spowodowanych siłą wyższą, a które poza wolą Financial Partners mogłoby przynieść szkodę systemowi lub uczestnikowi". Dnia 15 października 2002 r. postanowienie do zostało wpisane do Rejestru. Taki sam skutek, jak cytowane wyżej postanowienie, wywoływać może stosowany przez Spółkę zapis § 20 Ogólnych Warunków Umowy, wskazany w punkcie I.VII niniejszej decyzji: „1. Dla umożliwienia Spółce zrealizowania celu i przedmiotu niniejszej umowy, Klient przez jej zawarcie, przekazuje na rzecz Spółki pełnomocnictwo na okres formalnego działania programu, aż do ostatecznego rozliczenia. 2. Działając w granicach zakreślonych przez art. 101 Kodeksu Cywilnego Klient, mając na uwadze treść i czas trwania stosunku prawnego jaki strony zawiązują, zrzeka się możliwości odwołania pełnomocnictwa i czyni je nie wygasającym nawet po swojej śmierci." Porównywane klauzule prowadzą do tego samego skutku. Udzielenie administratorowi systemu argentyńskiego przez konsumenta nieodwołalnego pełnomocnictwa do rozwiązywania spraw dotyczących łączącego ich stosunku prawnego oznacza *de facto* przyznanie administratorowi uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy, co jest niedopuszczalne w świetle art. 385^3 pkt 9 k.c. Kwestionowana klauzula może także pośrednio uprawniać wyłącznie kontrahenta konsumenta do stwierdzania zgodności świadczenia z umową, co z kolei jest niezgodne z art. 385^3 pkt 11 k.c. Omawiany zapis jest sprzeczny z zasadą słuszności kontraktowej, a nawet z samą istotą umowy, skoro ostateczne „nadanie treści" jej postanowieniom pozostawia w gestii jednej tylko strony. Nie wydaje się jednocześnie aby – tak jak podnosi Spółka – udzielenie przez klienta pełnomocnictwa było konieczne dla prawidłowego administrowania programu, jak również prawidłowego zabezpieczenia należności samych klientów.

Wreszcie orzeczeniem z dnia 4 czerwca 2003 r. (sygn. akt XVII Amc 60/02) Sąd uznał za niedozwolone postanowienie o treści: „Strony niniejszej umowy zobowiązują się do dołożenia wszelkich starań w celu polubownego rozstrzygnięcia ewentualnych sporów. Sądem właściwym do rozstrzygania będzie sąd miejsca siedziby EFB". Postanowienie to wpisano do Rejestru

dnia 14 sierpnia 2003 r. Zapisem o tożsamej treści jest stosowany przez Spółkę § 22 Ogólnych Warunków Umowy, wskazany w punkcie I.VIII niniejszej decyzji: „Strony zobowiązują się do polubownego rozstrzygania ewentualnych sporów. W przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporu, sądem właściwym do rozstrzygnięcia, będzie sąd właściwy dla miejsca siedziby Spółki." Porównywane klauzule odróżnia jedynie podmiot, który je stosuje. Sens pozostaje jednak ten sam – skutkiem zapisów o takiej treści jest ograniczenie możliwości wyboru sądu przez konsumenta w razie sporu wynikłego z zawartej z przedsiębiorcą umowy i narzucenie konsumentowi rozpoznania sprawy przez sąd miejsca siedziby przedsiębiorcy. Działanie takie jest sprzeczne z art. 385^3 pkt 23 k.c. „Zmiana właściwości miejscowej sądu, choć dopuszczalna, bo w sprawach konsumenckich przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie zastrzegają właściwości wyłącznej, stanowi zagrożenie interesu konsumenta w sytuacjach, kiedy zmuszałoby go to do prowadzenia procesu przed sądem w odległej miejscowości." (zob. *G. Bieniek, H. Ciepła, S. Dmowski, J. Gudowski, K. Kołakowski, M. Sychowicz, T. Wiśniewski, Cz. Żuławska,* Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania. Tom I. Warszawa 2003, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis).

W świetle powyższego należy stwierdzić, iż zostały spełnione wymienione wyżej ustawowe przesłanki art. 23a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Stosowane przez Spółkę w warunkach umowy klauzule różnią się literalnie od klauzul wpisanych do Rejestru, jednakże różnice te są nieznaczne, zaś treść porównywanych klauzul jest tożsama i zmierzają one do wywołania identycznych skutków. Jest niewątpliwe, iż w niniejszej sprawie Spółka naruszyła zbiorowe interesy konsumentów. Stosowany przez nią wzorzec umowny – warunki umowy, zawierające postanowienia wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479^{45} Kodeksu postępowania cywilnego, stanowił elementy oferty Spółki kierowanej do nieograniczonej liczby adresatów.

W punkcie II niniejszej decyzji Prezes Urzędu nakazał Spółce publikację sentencji niniejszej decyzji – na koszt Spółki - w wydaniu piątkowym każdego z dzienników, w których publikowane były ogłoszenia i reklamy Spółki, w terminie 30 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji, w celu zapewnienia wykonania nakazu zaniechania stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów. Tym samym Prezes Urzędu skorzystał z uprawnienia wskazanego w art. 23c ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W opinii Prezesa Urzędu zamieszczenie przez Spółkę wskazanej wyżej publikacji zapewni, iż Spółka nie będzie stosowała tego rodzaju zakazanych w obrocie konsumenckim praktyk w przyszłej działalności. Niewątpliwe jest także, iż publikacja tego

rodzaju wpłynie pozytywnie na poziom świadomości konsumenckiej. Dlatego też nakazano Spółce publikację sentencji decyzji w wydaniach piątkowych dzienników, o których mowa powyżej, a to ze względu na fakt, iż charakteryzują się one z reguły wyższym nakładem, co zapewni dostęp informacji do szerszego kręgu odbiorców.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji niniejszej Decyzji.

Od niniejszej Decyzji, na podstawie art. 78 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Lublinie, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia Decyzji.

Z upoważnienia Prezesa UOKiK decyzję podpisała Dyrektor Delegatury UOKiK w Lublinie Ewa Wiszniowska